

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інститут педагогіки і психології

" Затверджено "

на засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М.П. Драгоманова
Протокол № " " від " " 2012 р.
Голова Приймальної комісії

В Андрущенко В.П.

" Рекомендовано "

на засіданні Вченої Ради
Інституту педагогіки та психології
протокол "5" від 23 січня 2012 р.
Голова Вченої ради

 Бондар В.І.

Програма
вступного фахового випробування

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «**Магістр**»
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня «**Спеціаліст**»

напрямок підготовки 0101 «Початкова освіта»
спеціальність 8.01010201 «Початкова освіта»

Київ - 2012

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Становлення України як самостійно держави, її національне відродження та перехід до ринкових відносин кардинально впливають на роль спеціалістів з вищою освітою. Особливе місце серед них посідають майбутні педагоги як високо компетентні і всебічно освічені фахівці, рівень підготовки яких повинен забезпечити соціально-педагогічні потреби суспільства в умовах реалізації «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті».

Побудова національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх кадрів, спрямований на подолання кризи в освіті, яка виявляється, передусім, у невідповідності знань студентів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності. Основним критерієм роботи навчального закладу є рівень підготовленості випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці.

Головним завданням вступного фахового випробування для вступників спеціальності «Початкове навчання» ОКР «Спеціаліст» на освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр» є перевірка відповідності рівня підготовки майбутніх фахівців Галузевому стандарту вищої освіти за спеціальністю 7.010102 «Початкове навчання». Державна атестація є свідченням готовності особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності.

Програма фахового випробування покликана перевірити рівень фахової компетентності майбутнього вчителя початкової школи, що відповідає його освітньо-кваліфікаційній характеристиці. Вона сприяє виявленню рівня фундаментальної та спеціальної підготовки майбутнього фахівця ОКР «Спеціаліст».

Об'єктом оцінювання мають бути структурні компоненти навчальної діяльності, а саме:

— змістовий компонент – знання про об'єкт вивчення (уявлення, поняття, явища тощо, в т.ч. про правила, засоби його перетворення, вимоги до результату; складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.). Обсяг знань визначений навчальними програмами, державними стандартами;

— операційно-організаційний компонент – дії, способи дій (вміння, навички).

Структура фахового випробування

Структура вступного фахового випробування для спеціальності «Початкове навчання» включає перевірку теоретичних знань та практичних умінь з наступних навчальних дисциплін:

1. педагогіки;
2. технологій вивчення освітніх галузей початкової школи.

Програмні питання з дисципліни педагогіка сформовані на підставі програмних курсів „вступ до спеціальності”, „загальні основи педагогіки”, „дидактика”, „теорія виховання”, „історія педагогіки”, „основи науково-педагогічних досліджень”, „порівняльна педагогіка”, „корекційна педагогіка”.

Програмні питання з технології вивчення освітніх галузей «Математика», «Мова і література», «Основи здоров'я», «Мистецтво», «Технології», «Людина і світ».

Зразок білета з фахового випробування

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Інститут педагогіки і психології

Білет № 37

*для фахового випробування
на спеціальність: «Початкове навчання»*

1. Характеристика процесу навчання як єдності функцій: розвивальної, виховної і власне навчальної.
2. Корекційна педагогіка в системі наук про людину..
3. Об'єкт, предмет та завдання освітньої галузі “Людина і світ”.
4. Інтеграція мистецтв як провідна тенденція перебудови змісту художньої освіти.

Голова предметної комісії

І.М. Шапошнікова

I. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

ТЕМА 1. Вчитель. Його соціальна функція

Функція та завдання вчителя у працях педагогів-класиків та народних просвітителів: Я.А.Коменський про значення посади вчителя; М.І.Пирогов про завдання вчителя у школі; І.Я.Франко про ідеал народного вчителя (“Емерік Турчинський. Посмертні спогади”); Т.Г.Лубенець про народного вчителя та вибір ним методів роботи (“Виховна бесіда. До учнів у народних училищах”). Вимоги К.Д.Ушинського до вчителя-вихователя (“Про користь педагогічної літератури”, “Три елементи школи”).

ТЕМА 2. Предмет педагогіки. Виникнення та становлення

Суть та завдання педагогіки у працях класиків педагогічної думки: О.В.Духнович, С.Ф.Русова, Г.Г.Ващенко про народну педагогіку; К.Д.Ушинський про завдання педагогіки (“Програма педагогіки для спеціальних класів жіночих навчальних закладів”), її недоліки; О.Ф.Музиченко “Що таке педагогіка і чому вона вчить”).

Предмет педагогіки – виховання людини.

Походження виховання. Виникнення перших шкіл у стародавній Індії, Китаї, Єгипті. Порівняльна оцінка систем виховання у державах стародавньої Греції (Спарті, Афінах). Залежність системи виховання від соціальних умов життя. Зародження елементів педагогічної теорії у працях стародавніх грецьких та римських філософів. Системи навчання та виховання у період середньовіччя: церковно-монастирські та міські школи, лицарське виховання, університети.

Епоха Відродження – виникнення гуманістичної педагогіки. Її представники Вітторіно да Фельтре, Еразм Роттердамський, Франсуа Рабле, Томас Мор, Томазо Кампанелла. Школа і педагогіка в епоху домонополістичного капіталізму. Життя, наукова та педагогічна діяльність Я.А.Коменського. Ідеї гуманістичної педагогіки у працях класиків педагогічної науки XVIII–XX ст. (за бажанням викладача це може бути перелік імен з коротким описом головних ідей або загальних тенденцій у ставленні школи до дитини, надання дитині свободи).

ТЕМА 3. Загальні педагогічні поняття. Педагогіка та інші науки

Основні педагогічні поняття: виховання, навчання, розвиток, освіта, самоосвіта та самовиховання. Складові частини педагогіки. Поняття про педагогіку народознавства, народну педагогіку, як її складову частину (етнопедагогіка).

Взаємозв’язок педагогіки з іншими науками (соціологією, демографією, економікою, політикою, етикою, естетикою, літературою,

фольклористикою, історією, етнографією, кібернетикою, біологією, віковою фізіологією, гігієною, психологією).

ТЕМА 4. Методи науково-педагогічних досліджень

Методологія і методика педагогічних досліджень.

Групи методів науково-педагогічних досліджень: методи роботи з літературою, методи вивчення досвіду та математичні методи. Характеристика конкретних методів науково-педагогічних досліджень.

ТЕМА 5. Мета і завдання виховання

Проблеми мети виховання у роботах видатних педагогів: М.І.Пирогов про головну мету виховання; К.Д.Ушинський про два різновиди мети (індивідуальна; соціальна). Взаємозв'язок цих різновидів мети. Різнобічний розвиток здібностей дітей і завдання виховання, що впливають з нього, у роботах українських педагогів (Т.Г.Лубенець "*Педагогічні бесіди*").

А.С.Макаренко про програму формування особистості. В.О.Сухомлинський і поняття можливості виховання дитини. Педагогічно-новатори про почуття особистої гідності дитини як головний виховний засіб.

Сучасне звучання головної мети виховання (у зв'язку з концепцією національної школи згідно Закону України про освіту):

- виховання і навчання повинно проходити на національному ґрунті з врахуванням досягнень світової науки і культури;
- школа повинна забезпечити різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її природних можливостей і здібностей.

ТЕМА 6. Сутність процесу виховання

Характеристика виховного процесу. Його функції: виховання, самовиховання і перевиховання. Його діалектика і рушійні сили. Найважливіші закономірності виховного процесу.

Принципи виховання як вихідні положення, які визначають зміст, методи і форми організації роботи вихователя.

Принцип народності у вихованні дітей. Ідея народності у роботах К.Д.Ушинського, Б.Грінченка про опору на народність у вихованні як головний виховний засіб. Сучасне трактування принципу народності і його застосування у роботі передових вчителів України. Уроки народознавства, їх призначення.

Принцип цілеспрямованості виховання. Головна мета виховання. Уміння вихователя бачити перед собою стратегічну мету і співвідношення з нею, розв'язання завдань, що виникають у педагогічному процесі.

Зв'язок виховання з працею, активною діяльністю дітей. Використання цього принципу у практичній роботі С.Т.Шацького (*колонія "Бадьоре життя"*) М.М.Пістрака (*школа-комуна ім. П.М.Лепешинського*), В.М.Сороки-Росинського, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського та ін.

Виховання особистості у колективі. Загальне поняття про методику виховання у колективі шляхом створення відповідної атмосфери, формування гуманного стилю взаємовідносин вихованців.

Виховання поваги до особистості у поєднанні із справедливою вимогливістю. Опора на позитивне у вихованців.

Поступовість, послідовність, систематичність виховних впливів.

Всебічний розвиток ініціатив, самодіяльності, творчості самих вихованців.

Відповідність виховання віковим особливостям учнів. Індивідуальний, особистісний підхід до виховання.

Взаємозв'язок всіх сторін у вихованні. Комплексний підхід до виховання.

ТЕМА 7. Методи і форми виховання

Поняття про методи і прийоми виховання, засоби і форми організації виховної роботи.

Різні підходи до класифікації методів виховання. Характеристика окремих груп методів виховання.

Методи формування свідомості: переконання, самонавіювання; можливості їх використання і особливості застосування у початковій школі.

Виховання на позитивних прикладах батьків, вчителів, товаришів, на прикладі національних героїв України, всесвітньо відомих вчених, просвітителів; можливості використання Біблії у роботі з молодшими школярами.

Методи організації діяльності й досвіду суспільної поведінки: вправи (їх різновиди – гра, привчання, виховуючі ситуації, наприклад, ігрові ситуації у “школі увічливості, людяності” Ш.О.Амонашвілі).

Переключення. Вимога (за А.С.Макаренком – пряма і непряма, діалектика її використання). Формування і використання суспільної думки дитячого колективу у роботі В.О.Сухомлинського, колективу шестирічок у роботі Ш.О.Амонашвілі.

Методи стимулювання: нагорода, покарання і вибух. В.О.Сухомлинський про використання у початковій школі методів стимулювання.

Вітчизняні (В.Леві) та зарубжні (Р.Кемпбел) психологи, психотерапевти про використання методів заохочення та покарання.

Методи самовиховання: самосвідомість, самооцінка, самоконтроль, самонавіювання, самокритика. Використання методів самовиховання у роботах В.О.Сухомлинського, Г.С.Костюка, інших педагогів.

Класифікація форм організації виховної роботи: за кількістю учасників, за змістом, за основним об'єктом діяльності та ін. Умови забезпечення активності дітей (репродуктивної і творчої) при використанні форми розповіді, бесіди, свята та інших форм виховної роботи.

Особистісний підхід у вихованні, індивідуальні форми роботи, методика їх проведення.

ТЕМА 8. Робота з колективом учнів. Традиції взаємодопомоги і суспільного самоуправління в Україні

Теорія колективу у спадщині видатних педагогів. Поняття “колектив”, його ознаки, принцип паралельної дії у працях А.С.Макаренка. Структура колективу: формальна (первісний, загальношкільний колектив, проблеми їх взаємозв’язку), неформальна (наявність мікрогруп та їх лідерів). Стосунки у колективі: гуманні, нейтральні, асоціальні, ділові і особисті. Проблеми взаємовідносин колективу і особистості у працях і педагогічній діяльності В.О.Сухомлинського. Вплив сформованого колективу на розвиток особистості: активізація діяльності, духовне взаємозбагачення, досвід моральної поведінки; самовираження, самоутвердження.

Стадії розвитку колективу та роль педагога на кожній із них. Шляхи формування колективу: висунення перспектив, спільна діяльність дітей; традиції, діалектика вимог педагога; створення активу, організація суспільної думки, гуманного стилю спілкування дітей, тону у колективі.

ТЕМА 9. Розумове виховання, становлення зародків світорозуміння, світосприймання

Розуміння завдань розумового виховання класиків вітчизняної педагогіки та психології. П.П.Болонський про завдання розумового виховання: збагачення системи наукових знань, розвиток розумових сил, здібностей і нахилів, формування світогляду, вироблення умінь самостійного набуття знань і застосування їх на практиці.

Зарубіжні педагоги ХІХ–ХХ ст. про закономірності виховання (Декролі, Г.Кершенштейнер, С.Френе, М.Монтессорі, Вальдорфська педагогіка). Приоритетність розумового виховання у світлі концепції становлення національної школи. В.О.Сухомлинський про розумове виховання шестирічок та молодших школярів у позакласній роботі (за книгою “Серце віддаю дітям”).

Допомога вчителю у накопиченні молодшими школярами об’єктивних знань про суспільство, про політичне, економічне та культурне життя країни та всього світу, роз’яснення необхідної термінології, формування політичних, економічних понять, пробудження інтересу до суспільних подій, привчання до систематичного ознайомлення з періодичною пресою.

Знання, досвід, що накопичуються дитиною – фундамент світогляду, який формується. Поняття про світогляд; світогляд особистості та суспільний світогляд. Матеріалістичний та ідеалістичний світогляд. Структурні елементи світогляду: думки, погляди, переконання, ідеали. Групи світоглядних ідей, про природу, суспільство, пізнавальність світу, етичні та естетичні.

Світоглядні уявлення, вірування, що історично склалися у народі України. Народні знання (народні астрономія, метеорологія, математика, ботаніка і зоологія, медицина, ветеринарія). Світоглядні поняття, які були

поширені в Україні до прийняття християнства. Обожнення природних явищ та небесних світил. Православ'я – релігія українців. Релігійні свята, пов'язані зі світоглядними уявленнями, і їх значення у житті народу. Методика ознайомлення молодших школярів з традиціями українського народу, з народними святами, звичаями. Педагогічний такт учителя щодо світоглядних понять, думок, які формуються у дітей.

ТЕМА 10. Моральне виховання

Поняття про мораль. Формування моральних норм у стародавніх людських співтовариствах. Загальнолюдський та історичний аспекти моралі.

Християнська концепція зла. Християнські заповіді. Морально-етичні норми, що історично склалися в народі: повага і любов до вільної праці, утвердження ідеалів добра, краси, гуманних стосунків, знання свого родоводу. Народна педагогіка, відображення у ній морально-етичних норм народу. Використання принципів народної педагогіки у діяльності видатних просвітителів-педагогів: Г.С.Сковороди, К.Д.Ушинського, Ю.А.Федьковича, І.Я.Франка. Сучасне уявлення про суть і завдання морального виховання: формування єдності, моральної свідомості, почуттів, навичок та звичок правильної поведінки. Психолого-педагогічні основи виховання молодших школярів.

Зміст морального виховання: виховання громадянина України, патріота своєї Батьківщини (любов до матері, батька, рідної мови, інтерес і повагу до національної історії, культури, мистецтва, традицій, національних героїв); виховання любові до праці, повага до людей праці; виховання поваги до людей інших національностей, їхньої культури, історії, звичаїв; виховання гуманності (доброта, товариство, чуйність, уважність до людей тощо), виховання обережного ставлення до природи; виховання дисциплінованості, почуття відповідальності за свої дії і дії оточуючих.

К.Д.Ушинський, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський, сучасні психологи та психотерапевти про шляхи виховання дисциплінованості. Дисципліна і культура поведінки школярів: мета, завдання, зміст.

Особливості використання у моральному вихованні молодших школярів національної української символіки. Біблія – як засіб морального виховання дітей. Методика її використання у позакласній роботі.

Єдність навчальної і позакласної роботи у моральному вихованні молодших школярів. Методика організації окремих форм морального виховання у позакласній роботі.

ТЕМА 11. Трудове виховання

Г.Песталоцці, Р.Оуен, К.Д.Ушинський, С.Г.Сковорода, Ж.Ж.Руссо про трудове виховання. Досвід трудового виховання у педагогічній праці та роботах С.Т.Шацького, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського, а також зарубіжних педагогів ХІХ–ХХ ст. (Д.Дьюї, С.Френе та ін.).

Трудове виховання – основа народної педагогіки. Види дитячої праці й умови її ефективності у вихованні. Традиції і звичаї трудового виховання в

історії українського народу. Система трудового виховання: трудове навчання (з елементами політехнічної освіти) різноманітні види дитячої праці, робота з профорієнтації. Реалізація кожного компоненту системи трудового виховання у початковій школі.

Шляхи трудового виховання, привчання до систематичної праці у процесі навчання, праця у позакласній роботі, праця дітей у сім'ї.

Методика організації різних видів трудової діяльності молодших школярів.

ТЕМА 12. Естетичне виховання

Поняття про естетику, естетичне виховання, естетичну культуру. Завдання естетичного виховання, його зв'язок з іншими аспектами виховання особистості.

Засоби естетичного виховання: пізнання, праця, гра, природа, побут, мистецтво, людське спілкування. Головний засіб естетичного виховання молодших школярів – знайомство з культурою народу, традиціями, побутом. Характерні особливості усної народної творчості, народного образотворчого мистецтва України; народні ремесла. Педагогічні умови їх ефективного використання у роботі з дітьми молодшого шкільного віку.

Шляхи естетичного виховання. Виховання на уроках естетичного циклу. Педагоги-новатори і їх методика естетичного виховання на уроках.

Естетичне виховання у позакласній діяльності. Естетика організації життя учнів. В.О.Сухомлинський про естетичне виховання дітей засобами природи та мистецтва.

Форми роботи з естетичного виховання, естетична освіта, розвиток естетичних почуттів, організація художньо-творчої діяльності дітей. Методика організації різних форм естетичного виховання молодших школярів на традиціях національної культури у досвіді передових учителів України. Естетичне виховання молодших школярів у сім'ї.

ТЕМА 13. Фізичне виховання

Роль фізичного виховання у працях класиків педагогічної думки. Традиції фізичного виховання в історії українського народу. Завдання фізичного виховання та збереження здоров'я дітей.

Засоби фізичного виховання: вправи (гімнастика, ігри, спорт, туризм), природні і гігієнічні фактори, їх використання у досвіді передових учителів. Система фізичного виховання, її елементи: уроки фізкультури, фізкультура у режимі шкільного дня; позакласна робота, позашкільна робота з фізичного виховання. Фізичне виховання у сім'ї. Особливості фізичного виховання у літніх пришкільних і заміських таборах.

ТЕМА 14. Вчитель – класний керівник. Робота вчителя з дитячими організаціями: специфіка організації виховної роботи у ГПД

Роль вчителя, його функції у суспільстві. Поняття про професіограму вчителя. Складові педагогічної майстерності. Основні завдання і функції вчителя-вихователя і класного керівника. Специфіка роботи класовода початкових класів з дитячими організаціями. Взаємозв'язок у роботі вчителя і вихователя ГПД. Організація роботи груп продовженого дня у школі. Особливості режиму праці і відпочинку у ГПД. Умови ефективного проведення різних форм виховної роботи з дітьми в умовах ГПД. Робота вихователя з батьками учнів.

ТЕМА 15. Виховання дітей у сім'ї, робота школи з сім'єю

Поняття сім'ї та сімейних стосунків. Історичні типи сім'ї. Моногамна сім'я – найпоширеніший історичний тип сім'ї. Типи сучасної сім'ї: проста (мала, індивідуальна, нуклеарна), складна (поширена, нероздільна, братська). Нуклеарна сім'я – найпоширеніший тип сучасної сім'ї. Сімейні традиції українського народу. Функції української жінки, які склалися історично, її роль у сім'ї. Історичний розподіл домашньої праці на жіночу і чоловічу. Спільна трудова діяльність членів сім'ї, участь дітей у праці сім'ї. Сімейні обряди.

Спільні проблеми сім'ї: інтенсивна нуклеаризація сім'ї, труднощі об'єднання професійної та сімейної ролі жінки, виключення дітей із трудового процесу у міській сім'ї, причина цього явища.

Значення сім'ї у вирішенні завдань різнобічного розвитку особистості дитини. Класики вітчизняної педагогіки про загальні умови сімейного виховання, авторитету батьків. (А.С.Макаренко), підготовка батьків до шкільного сімейного виховання дітей (В.О.Сухомлинський). Форми роботи з сім'єю.

II. ДИДАКТИКА

ТЕМА 16. Предмет і основні поняття дидактики

Дидактика – теорія освіти і навчання. Предмет дидактики – зміст освіти, принципи, методи організаційні форми і засоби навчальної діяльності.

Основні поняття дидактики: освіта, навчання, самоосвіта, принципи навчання, методи, засоби і форми організації навчання.

Дидактика і методика викладання окремих навчальних предметів, їх взаємозв'язок.

Завдання дидактики в умовах відродження національної школи (навчання на національній основі з використанням світових досягнень в галузі навчання і виховання, різностороннього розвитку особистості учня).

ТЕМА 17. Суть процесу навчання. Етапи засвоєння знань учнями

Двосторонній характер процесу навчання. Участь учня як суб'єкта і об'єкта процесу навчання. Функції процесу навчання: освітня, виховна і розвиваюча, їх взаємозв'язок. Українські педагоги про використання елементів народознавства у навчальному процесі. (Т.Г.Лубенець “Які вимоги ставить народ перед школою”).

Протиріччя як рушійні сили процесу навчання. Формування і розвиток позитивних мотивів школярів. Мотиви зовнішні і внутрішні; навчально-пізнавальні і соціальні. Діалектика їх співвідношень у навчальному процесі. Особливості формування позитивної мотивації у шестирічних дітей.

Поняття про процес засвоєння знань: поняття, судження, умозаключення – продукти власної пізнавальної діяльності учнів. Етапи засвоєння знань: формування відповідних навчальних мотивів, ознайомлення зі знаннями, виконання дій учнями. Узагальнення, скорочення, автоматизація дій. Види самостійних робіт на кожному етапі.

Рівні засвоєння знань; ознайомлення, відтворення, застосування у звичних умовах, застосування у нових умовах. Роль вчителя на кожному етапі засвоєння знань.

ТЕМА 18. Принципи навчання

Поняття про закономірності процесу навчання. Закономірність розвиваючого характеру навчання у роботах Л.С.Виготського, П.Я.Гальперіна, А.Н.Леонтьєва, Г.С.Костюка. Принципи навчання – вираз закономірностей процесу навчання. Принципи навчання – вихідні положення, що визначають діяльність учителя і учнів. Традиційні принципи навчання у роботах класиків педагогіки, їх сучасний зміст.

Принцип наочності, його трактовка Я.А.Коменським, І.Г.Песталоцці, К.Д.Ушинським, Н.А.Корфом. Наочність – організація чуттєвого пізнання учня. Функції наочного матеріалу: накопичування чуттєвих образів – мета навчання; чуттєві образи – засіб сприяння засвоєння понять, законів, правил, теорій. Види навчальної наочності. Умови успішного використання наочності на уроці.

Принцип науковості навчання. Опора на науку як джерело системи фактів, понять, закономірностей, яка проявляється у відборі, навчального матеріалу і застосуванні методів навчання. Основна вимога принципу: правильно організувати перехід мислення від явища до суті, від зовнішніх спостережуваних ознак до внутрішніх. Шляхи забезпечення науковості у початковій школі: не допустити спрощення та примітивізму на першому етапі оволодіння поняттям, поширювати самостійну пошукову роботу учнів.

Принцип доступності навчання. Доступність засвоєння знань, формування умінь та навичок – наслідок зв'язку з рівнем розвитку школярів, з їх особистим досвідом. Розширення пізнавальних можливостей учнів (їх спостережливості і логічного мислення) у правильно організованому процесі навчання. Фактори, які впливають на ступінь доступності. Л.В.Занков і В.В.Давидов про співвідношення принципів науковості і доступності навчання.

Принцип свідомості і активності навчання. Основні його аспекти: свідоме розуміння учнями навчального матеріалу; свідоме ставлення до навчальних занять, формування пізнавальної активності. Вимоги до учителя, знати прикмети, які визначають свідоме розуміння, ставлення; розпізнавати ступінь пізнавальної активності учнів; створювати умови для формування розумових дій, операцій мислення, що сприяють свідомому засвоєнню матеріалу; планувати способи і прийоми підвищення пізнавальної активності тощо.

Принцип міцності знань, умінь, навичок. Опора на психологічні особливості пам'яті – одна з умов досягнення міцних результатів навчання. Різні заходи і способи запам'ятовування у практиці навчання. Прийоми опори, мнемонічні прийоми як засоби підвищення міцності і систематичності знань, умінь, навичок. Точність, доказовість, глибока усвідомленість – ознака міцності знань. Міцне засвоєння знання – знаряддя мислення, основа світорозуміння, засіб свідомої діяльності. Умови міцного засвоєння знань: виділення головної думки у навчальному матеріалі, зв'язок нових знань з життєвим досвідом учня, використання знань на практиці та ін.

Принцип систематичності і послідовності навчання. Вимоги до вчителя: в системі навчального матеріалу потрібно відбити реальні відношення, зв'язок предметів, явищ. Зв'язок між окремими темами, розділами курсу, міжпредметні зв'язки. Систематичність і послідовність викладання матеріалу учителем, система вимог до учня, система в організації письмових, лабораторних робіт і вправ у перевірці знань, умінь, навичок учня. Система у роботі самого учня над предметом.

Врахування вікових та особистих особливостей у навчанні. Врахування попереднього рівня підготовки учнів. Підготовленість дитини до школи. Перший підхід до диференціації навчання з метою забезпечення розвитку кожного учня у роботах О.В.Духновича. Особистісні відокремлення навчальної діяльності школярів і необхідність їх врахування у навчанні. Сучасний підхід до диференціації навчання. Цікавість, що прокидається у дитини до будь-якої галузі дії, його особистості досягнення – ключ до його навчання, виховання.

Виховний характер навчання. Ідея першочерговості загальнолюдського виховання у роботах М.І.Пирогова, К.Д.Ушинського. Сучасний підхід до виховання загальнолюдських цінностей. Його зв'язок з релігійним вихованням та ідеєю народності виховання. Народність виховання, розвиток цього принципу у роботах О.В.Духновича, К.Д.Ушинського. Ідея відродження нації.

Дидактичні принципи Л.В.Занкова та їх використання у роботі сучасних педагогів-новаторів. Педагогіка співробітництва, її підхід до організації процесу навчання.

Взаємозв'язок принципів навчання.

ТЕМА 19. Зміст освіти

Поняття про зміст освіти, його складові частини: знання, уміння, навички; досвід емоційного ставлення до навколишньої дійсності і своєї діяльності, досвід репродукційної творчої діяльності. Види освіти. Загальна, політехнічна освіта у школі. Зміст освіти – відображення стратегічної мети виховання.

Основні принципи відбору змісту шкільної освіти на сучасному етапі: демократизм, гуманізм є загальнолюдські та національні цінності. Проблеми відповідності змісту освіти віковим можливостям учнів, особливості сприймання, розуміння життєвого досвіду учнів. Широке використання елементів усної народної творчості як головного засобу навчання молодших школярів. В.В.Давидов про розвиваючі можливості змісту освіти. М.М.Ерднієв про подачу змісту освіти у вигляді великих блоків. Диференційоване виховання як засіб ефективного оволодіння кожною дитиною необхідними знаннями, вміннями та навичками. Шляхи реалізації диференційованого навчання.

Поняття про навчальні предмети, особливості навчальних предметів у початкових класах. Здійснення міжпредметних зв'язків у навчанні, створення інтегративних курсів.

Аналіз навчальних планів. Альтернативні навчальні плани. Поняття про навчальні програми. Вимоги до них, структура.

Підручник. Види підручників і навчальних посібників. Вимоги до них: загальнопедагогічні, методичні, поліграфічні. Розробка нових підручників і навчальних посібників для національної школи України.

ТЕМА 20. Методи навчання

Поняття про методи навчання. Два боки методу навчання. Методи та прийоми навчання. Цікаві прийоми навчання у роботі педагогів-новаторів. Різні підходи до класифікації методів навчання: за головним суб'єктом діяльності; за навчальною метою; за логікою викладання, за специфікою навчального предмета та ін. Причини існування безлічі класифікацій методів навчання.

Історичний підхід вітчизняних та зарубіжних педагогів-гуманістів до вибору методів навчання. (Я.А.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, М.І.Пирогов, К.Д.Ушинський, П.П.Блонський) – у центрі уваги педагогів повинні бути активні методи навчання.

Співвідносна характеристика окремих методів навчання і вимоги, які ставлять до їх виконання у навчальному процесі: пояснення, розповідь, бесіда, робота з підручником; спостереження, демонстрація, ілюстрація, використання ТЗН; вправи та їх види; підготовчі та вступні, пробні та тренувальні, творчі, контрольні (за В.О.Онищуком); практичні, лабораторні та творчі роботи.

Дидактичні ігри. Групи методів навчання за характером пізнавальної активності учнів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, методи проблемного викладу знань вчителем, частково-пошуковий і дослідницький метод навчання.

Проблема навчання. Проблемна ситуація та проблемна задача. Рівні проблемності. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання. Диференційований підхід до учнів у проблемному навчанні. Проблемне навчання у початковій школі. (Досвід лабораторії Л.В.Занкова). Основи програмованого навчання. Машинне і безмашинне програмування. Способи програмування: лінійне, розгалужене, змішане. Алгоритмізація навчання. Можливості програмованого навчання у початковій школі. Перспективи розвитку і застосування програмованого навчання. Комп'ютеризація навчання.

Порівняльна характеристика методів навчання. Проблема вибору методів навчання, комплексного їх застосування.

ТЕМА 21. Форми організації навчання

Поняття про організаційні форми навчання. Розвиток організаційних форм навчання. Братні школи в Україні і Білорусії у XVI-XVII ст. і виникнення класно-урочної системи навчання. Теоретичне обґрунтування класно-урочної системи навчання у працях Я.А.Коменського.

Урок як основна форма організації навчальної діяльності у сучасній школі.

Класики педагогіки про вимоги до уроку: К.Д.Ушинський про перші уроки у початковій школі. Х.Д.Алчевська – примітки про вдалі та невдалі уроки у школі. Сучасні вимоги до уроку: дидактичні, організаційні, світоглядні, психологічні, етичні, гігієнічні.

Поняття про структуру уроку (макро- та мікро-), її елементи. Гнучкість, динамічність структури уроку. Поняття про типи уроку і особливості уроку у початковій школі. Концепція національної школи про творчий підхід у проведенні уроків шляхом пошуку істини. Інтегровані уроки, нестандартні уроки.

Інші форми організації роботи. Їх класифікація за дидактичною метою (Онищук): форми теоретичного навчання (лекція, факультатив, гурток, конференція), комбінованого та змішаного навчання (урок, семінар, домашня робота, консультація), практичного (практикуми), і фронтальні, колективні, групові, індивідуальні форми навчальної діяльності, трудове навчання. Розвиваючо-рольова форма організації навчального процесу та її можливості у початковій школі. Поняття про ділову гру. Навчання у парах змінного складу (методика Рівіна, В.К.Д'яченка).

Домашня самостійна робота учнів, її види. Специфіка та організація самостійної роботи у ГПД. Етапи самопідготовки та функції вихователя на кожному з них.

Підготовка вчителя до уроку. Перспективна підготовка. Тематичне та поурочне планування навчального матеріалу. Особливості планування та організація уроків у початковій малокомплектній школі. Особливості організації навчальних занять з шестирічними дітьми.

ТЕМА 22. Перевірка та оцінка знань, умінь та навичок учнів

Функції перевірки та оцінки знань, умінь та навичок у школі. Поняття “оцінка” (оцінювальне судження) та “оцінка” у п’ятибальній системі. Педагогічні вимоги до перевірки знань, умінь та навичок. Психологія оцінювання знань учнів (за О.Я.Савченко). Види, форми, методи перевірки знань. Критерії якості знань, умінь та навичок у методиках викладання різних предметів у початковій школі. Характеристика бальної системи оцінювання знань.

Педагоги-гуманісти минулого та сучасного про оцінювання знань (М.І.Пирогов про формалізм у оцінюванні знань, В.О.Сухомлинський та його підхід до оцінювання молодших школярів. Ш.О.Амонашвілі та метод навчання без оцінювання. О.Ф.Шаталов та прийоми відкритих можливостей). Сучасні пошуки шляхів удосконалення перевірки і оцінки знань учнів й подолання формалізму.

ІІІ. ШКОЛОЗНАВСТВО

ТЕМА 23. Система народної освіти

Поняття про систему народної освіти. Її залежність від соціально-політичних, економічних та культурних факторів. Принципи побудови системи народної освіти в Україні. Структура і основні компоненти системи народної освіти. Поняття про альтернативні школи. Зарубіжний досвід альтернативних шкіл. Альтернативні школи та розкриття здібностей, нахилів особистості. Нові типи навчальних закладів, ліцеї, гімназії, коледжі, приватні школи.

ТЕМА 24. Керівництво народною освітою і школою

Поняття про управління як цілеспрямовану діяльність з метою розвитку, удосконалення, впорядкування. Демократизація і гуманізація системи управління народною освітою в Україні. Органи керівництва народною освітою. Внутрішньошкільне керівництво і контроль. Функції загально-освітньої конференції, ради школи, методичної ради школи, адміністрації.

ТЕМА 25. Історія розвитку школи і педагогіки України

Виховання у східних слов’ян. Перші зразки педагогічної літератури. Братські школи в Україні XVI–XVII ст. Київська Академія. Діячі Сімеон Полоцький, Феофан Прокопович, Стефан Яворський та ін. Зразки навчально-педагогічної літератури у XVI–XVII ст. Розвиток педагогічної думки XVII ст. у працях Г.С.Сковороди. Перша половина XIX ст. – педагогічні погляди Т.Г.Шевченка, О.В.Духнович та ідея народності виховання.

Освітня діяльність і педагогічні ідеї українських демократів кінця XIX–початку XX ст. І.Я.Франка, П.А.Грабовського, М.М.Коцюбинського, Лесі Українки. Діяльність українських педагогів кінця XIX – початку XX ст. Х.Д.Алчевської, Т.Г.Лубенця, Б.Д.Грінченка, С.В.Васильченка та ін.

Радянський період розвитку школи і педагогіки, його характеристика. Педагогічні погляди А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського.

ТЕМА 26. Історія розвитку педагогіки за межами України

Теорії виховання і освіти у працях педагогів-класиків XVII–XIX ст. (Я.А.Коменський, Д.Локк, Ж.-Ж.Руссо, І.Г.Песталоцці, А.Дістервег, Р.Оуен, К.Д.Ушинський, Л.М.Толстой).

Напрями у розвитку зарубіжної педагогіки XX століття: теорія Спенсера; громадське виховання і трудова школа у працях Г.Кершенштейнера; теорія вільного виховання – Е.Кей, Г.Шаррельмен, М.Монтессорі; теорія нового виховання і нових шкіл – Е.Демолен, С.Френе; експериментальна педагогіка – Д.Лай; вальдорфська школа; сучасні тенденції у розвитку педагогіки.

Порівняльна педагогіка

Основні історичні етапи розвитку порівняльної педагогіки

Початковий етап розвитку порівняльно-педагогічних досліджень (М.-А.Жюльєн Паризький, Г.Манн, Г. Барнард, Дж. Рассел, Ж. Браун, М.Арнолд, М. Седлер та ін.).

Вивчення зарубіжних систем освіти К.Д.Ушинським та оцінка ним проблеми запозичення досвіду інших країн. Розвиток ідей К.Д.Ушинського про організацію та діяльність зарубіжних навчальних закладів (Д.Семенов, М.Померанцев, М.Вессель, П.Межуєв, К. Янжул, П.Капніст).

Українські педагоги О.Музиченко, С.Ананьїн, Я.Чепіга, С.Русова про зарубіжну школу та педагогічну думку.

Становлення порівняльної педагогіки як науки (20-ті рр. XX століття). Перші міжнародні й національні науково-інформаційні заклади з відображення розвитку теорії та практики освіти в різних країнах світу. Національні товариства порівняльної педагогіки. Початок систематичної розробки методологічних і теоретичних проблем порівняльної педагогіки (І.Кендл, П.Монро, Г.Бередей, Ф. Шнейдер, Ф.Хількер, П.Россело).

Сучасний стан порівняльної педагогіки. Дослідження М.Дебесса, А.Векліара, О.Анвайлера, В.Міттера, Л.Фрезе, Б.Л. Вульфсона, З.А.Малькової, М.Д.Нікандрова, В.Я. Пилиповського, О.І.Салімової, О.В.Сухомлинської, Л.М. Пуховської.

Предмет, завдання та функції порівняльної педагогіки

Міждисциплінарний і комплексний характер порівняльно-педагогічних досліджень. Порівняльна педагогіка як один із головних компонентів теоретичної основи освітньої політики кожної сучасної держави.

Порівняльна педагогіка – важлива навчальна дисципліна. Значення

порівняльної педагогіки як важливої галузі сучасного наукового знання.

Можливості застосування результатів порівняльних досліджень у фаховій діяльності педагога.

Методи порівняльно-педагогічних досліджень

Методи порівняльно-педагогічних досліджень (вивчення статистичних даних, вивчення літературних джерел, спостереження, бесіда та інтерв'ю, порівняльний метод).

Соціально-економічні і політичні фактори розвитку освіти на порозі XXI столітті

Детермінованість освітніх процесів економічними, політичними, культурними та соціальними чинниками. Глобалізація як чинник впливу на розвиток освіти. Проблеми економічної ефективності освіти. Якісні зміни у характері соціального попиту на освіту. Освітні ініціативи міжнародних політичних та економічних організацій. Інтеграційні процеси в освітній сфері та у глобальному вимірі.

Тенденції розвитку систем освіти в сучасному світі

Нова парадигма грамотності на порозі нового тисячоліття. Безперервність як провідний принцип реформування освітніх систем.

Навчальний процес і проблеми його модернізації

Основні проблеми сучасних систем освіти та шляхи їх розв'язання. Концепція випереджаючого навчання. Застосування у навчальному процесі інформаційних технологій. Особливості дистанційного навчання. Гуманізація навчального процесу як шлях підвищення його ефективності.

Диференціація та стандартизація освіти. Основні причини диференціації навчання в сучасних школах. Критерії та рівні диференціації. Розвиток освітніх стандартів у централізованих та децентралізованих освітніх системах.

Альтернативні навчально-виховні заклади (“вільні школи”, “відкриті школи”, “альтернативні школи”, “цілорічні та нетрадиційні школи”, “домашні школи”, “дикі школи” тощо).

Зміст і методи виховання в сучасній школі

Система виховних цінностей у сучасному шкільництві. Визначення ієрархій цілей, завдань, магістральних напрямків виховання, виходячи із загальнолюдських фундаментальних цінностей. Проблема полікультурного виховання як урахування культурно-освітніх інтересів національних та етнічних груп і меншин. Формування демократичної громадянськості як основи соціалізації особистості.

Форми та методи соціалізуючого впливу школи.

Вчитель у сучасному суспільстві і школі

Учитель у сучасному суспільстві і школі. Умови праці сучасного учителя. Головні тенденції підготовки педагогічних кадрів у сучасному світовому співтоваристві.

Порівняльна характеристика освітніх систем різних країн і регіонів: практична частина

Особливості розвитку системи освіти в Західній Європі

Особливості розвитку системи освіти у Великобританії. Характеристика освітньої системи Німеччини. Системи освіти країн Скандинавії та Данії. Особливості освітньої системи Франції. Освітні тенденції розвитку системи освіти в Іспанії та Італії. Освітня політика держав. Особливості управління освітою. Система освіти та характеристика окремих її складових. Реформи школи та тенденції розвитку освіти.

Особливості становлення і розвитку системи освіти у США

Освітня політика держави. Особливості управління освітою. Система освіти та характеристика окремих її складових. Реформи школи та тенденції розвитку освіти.

Розвиток моделей системи освіти у східній традиції

Характеристика системи освіти Японії. Освітня політика держав. Особливості управління освітою. Система освіти та характеристика окремих її складових. Реформи школи та тенденції розвитку освіти.

Характеристика системи освіти Китаю. Освітня політика держав. Особливості управління освітою. Система освіти та характеристика окремих її складових. Реформи школи та тенденції розвитку освіти.

Специфіка розвитку системи освіти у країнах СНД

Характеристика освітньої системи Росії. Освітня політика держави. Управління освітою. Система освіти та характеристика окремих її складових. Особливості підготовки вчителя. Реформи школи. Експериментальні школи в Росії.

Використання результатів порівняльно-педагогічних досліджень у практиці вітчизняної початкової школи

Історична обумовленість створення та розвитку національної системи початкової освіти

Еволюція ідеї національної школи та виховання в українській педагогіці. Внесок Г.Сковороди, Т.Шевченка, Б.Грінченка, П.Куліша, М.Костомарова, М.Грушевського, І.Франка, Л.Українки, С.Русової, С.Сірополка, І.Огієнка у розвиток національної культури та освіти. Сучасні уявлення про національну школу та її мету. Сутність і мета національного виховання. Інтеграція національної освітньої системи у європейський та світовий культурно-освітній простір.

Збагачення національної системи початкової освіти прогресивними ідеями зарубіжних освітніх технологій

Освітня політика української держави. Управління освітою. Система освіти. Завдання і шляхи реформування освіти в Україні.

Експериментальні школи в Україні. Впровадження елементів зарубіжних освітніх технологій у практику національної початкової школи (досвіду роботи вальдорфських шкіл, методу Монтесорі, навчального проектування тощо).

Корекційна педагогіка

Корекційна педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет і задачі даного курсу.

Історія розвитку корекційної педагогіки у західній Європі та країнах ближнього зарубіжжя. Корекційна педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Компоненти корекційно-педагогічної діяльності.

Принципи та методи корекційно-педагогічної діяльності.

Загальнопедагогічні принципи. Принципи соціальної корекційно-педагогічної діяльності. Методи корекційно-педагогічної діяльності (загальні методи виховання; спеціальні методи корекційно-педагогічної діяльності).

Педагогічна діагностика

Мета та завдання педагогічної діагностики. Види діагностики. Педагогічна діагностика шкільної дезадаптації.

Емоційна напруженість у школяра . Шляхи та засоби корекційно-педагогічної діяльності.

Емоційний стан школяра. Корекція тривожності. Імпульсивна дитина. Профілактика емоційного перевантаження.

Адаптація дитини до школи. Шляхи та засоби корекційно-педагогічної діяльності.

Психологічна, фізіологічна та соціальна готовність дитини до школи. Діагностика готовності. Особливості сімейного виховання та адаптація дитини до школи.

Агресивна та гіперактивна поведінка дитини. Форми та методи корекційної педагогічної діяльності.

Причини дитячої агресивності Діагностика агресивної поведінки Форми та методи корекційної педагогічної діяльності.

Невстигаючі учні. Форми та методи корекції.

Принципи шкільної неспішності. Ознаки невстигання. Типи невстигаючих учнів. Форми та методи корекційної роботи.

Соціально занедбані діти. Форми та методи корекційної роботи.

Асоціальна поведінка школяра. Діагностика та корекція Профілактика девіантної поведінки. Державна система корекційної підтримки і соціального захисту дітей.

ПРОГРАМИ З ТЕХНОЛОГІЙ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Технології вивчення галузі „Мова та література”

Специфіка створення нового в педагогічній теорії і практиці початкового навчання.

Джерела педагогічної інновації.

Стан розробки інноваційних технологій у зарубіжній та вітчизняній педагогіці;

Умови розвитку та педагогічної дії активно мислячої дитини;

Позиція учителя в системі традиційного та нетрадиційного навчання (за інноваційними технологіями);

Поради педагогів-новаторів щодо підвищення ефективності знань молодших школярів на уроках мови і читання;

Методи розвитку практичного мислення та методика опитування за цією програмою;

Методика проведення групових форм навчання;

Педагогічна творчість відомих новаторів 60-90-х рр ХХ ст.

Педагогічна майстерність, педагогічне новаторство, передовий педагогічний досвід, педагогічна творчість.

Методи вивчення і оцінка інноваційних процесів у педагогічній теорії і практиці.

Інтерпретація досвіду педагогів-новаторів і розроблених ними технологій в особистій професійній педагогічній діяльності.

Методика створення навчальної задачі.

Інформаційно ціннісний підхід до навчання читання і письма.

Методика швидкого та динамічного читання.

Лінійна схема опрацювання літературних жанрів, поєднання в роботі традиційних методів з інноваційними методами Франції: глобальними, змішаними, природними, через розуміння та письмо.

Запозичення в традиційне навчання досвіду роботи з молодшими школярами США, Англії, Японії, Китаю, В'єтнаму, Польщі, Росії.

Робота над власними інноваційними знахідками.

Створення умов використання новаторського педагогічного досвіду.

Технології вивчення освітньої галузі „Математика”

Новий етап розвитку галузі „Математика” в рамках Державного стандарту початкової освіти.

Проблеми та недоліки традиційної системи навчання. Пріоритетні принципи інноваційної діяльності в освіті. Реформування змісту початкової математичної освіти.

Варіативність сучасних концепцій курсу математики для 1-4 класів початкової школи.

Характеристика змістових ліній математичного курсу. Аналіз підручників з математики для початкової школи.

Загальна характеристика навчального курсу «Технології вивчення освітньої галузі „Математика”

Мета, завдання і зміст курсу. Роль навчального курсу в професійному становленні майбутнього вчителя.

Характеристика базових понять навчального курсу «Технології вивчення освітньої галузі „Математика”

Рівні функціонування педагогічної технології в освітній практиці. Структура педагогічної технології. Головні ознаки педагогічної технології.

Навчально-професійні задачі в навчальному курсі «Технології вивчення освітньої галузі «Математика»

Загальні (психолого-педагогічні) навчальні задачі. Часткові (дидактико-методичні) навчальні задачі. Навчальні задачі по функціональному призначенню.

Класифікація педагогічних технологій на основі оновлення традиційної системи освіти.

Педагогічні технології на основі гуманізації та демократизації педагогічних стосунків. Педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів. Педагогічні технології на основі ефективності організації та управління процесом навчання. Педагогічні технології на основі методичного удосконалення та дидактичного реконструювання навчального матеріалу. Природовідповідні технології. Розвивальні технології.

Основні ознаки навчальної технології.

Суть навчальних технологій. Відмінність навчальної технології від методики навчання. Головна мета технологічного підходу. Послідовність етапів технологічного підходу.

Особливості організації процесу навчання, побудованого за технологічними принципами.

Визначення цілей навчання та формулювання навчальної мети. Діагностика рівня навченості учнів. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів. Етапи навчального процесу.

Вимоги до особистості сучасного вчителя початкової школи.

Компоненти професійної діяльності майбутнього вчителя. Ознаки інноваційної педагогічної діяльності. Бар'єри в інноваційній діяльності педагога.

Алгоритм підготовки вчителя до моделювання уроку за технологічними принципами.

Послідовність складання дидактико-методичної моделі уроку: аналіз програми та формулювання мети уроку; добір наочності, вибір типу та визначення структури уроку; вибір методів, прийомів та форм роботи.

Сучасні навчальні технології в початковій школі.

Технологія формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів. Технологія організації навчального співробітництва учнів і вчителя. Технології диференційованого навчання. Технології організації самостійної навчальної діяльності. Ігрові навчальні технології. Технології організації навчальної проектної діяльності.

Технології формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів на уроках математики.

Структура навчальної діяльності: мотиваційний, змістовий та процесуальний компоненти. Послідовність формування у молодших школярів уміння самоконтролю.

Технології організації навчального співробітництва учнів і вчителя на уроках математики.

Прийоми організації навчального співробітництва на уроках математики. Технології комунікативної взаємодії у навчальній діяльності молодших школярів.

Технологія досягнення обов'язкових навчальних результатів під час вивчення математики.

Критерії та рівні засвоєння знань. Реалізація технології досягнення обов'язкових навчальних результатів.

Організація навчальної проектної діяльності на уроках математики.

Цілі організації проектної діяльності учнів. Класифікація проектів. Етапи планування змісту та ходу навчального проекту.

Організація диференційованого навчання на етапах засвоєння математичного матеріалу.

Психолого-педагогічні особливості організації диференційованого навчання в початковій школі. Рівні наочності та навченості при поділу учнів на типологічні групи. Способи диференціювання навчальних завдань на уроках математики.

Використання ігрових технологій на уроках математики.

Ігрова діяльність дітей молодшого шкільного віку як психолого-педагогічна проблема. Структурні складові дидактичної гри. Технологічні підходи до організації ігрової діяльності.

Використання інтерактивних технологій на уроках математики.

Концептуальні основи інтерактивних технологій. Форми інтерактивного навчання. Конструювання уроків математики на основі використання інтерактивних технологій навчання.

*Особливості математичного курсу в системі розвивального навчання
Д.Ельконіна-В.Давидова.*

Загальна характеристика розвивального навчання Д.Ельконіна-В.Давидова. Особливості підручників з математики Е.Александрової, Г.Захарової. Особливості методичних підходів. Логіка побудови курсу математики.

Особливості математичного курсу, розробленого на основі дидактичних принципів педагогічної системи Л.Занкова.

Концептуальні основи розвивального навчання Л.Занкова. Дидактичні принципи. Особливості курсу математики І.Аргинської. Технологічний підхід до вивчення математичних питань.

*Розвиток особистості учня засобами математики в педагогічній системі
«Росток».*

Концептуальні основи програми «Росток» Т. Пушкарьової. Загальна характеристика курсу «Математика» Л. Петерсон. Змістово-технологічні особливості курсу. Етапу формування математичного знання.

Укрупнення дидактичних одиниць під час вивчення математики.

Теоретичні основи технології укрупнення дидактичних одиниць. Логіка побудови математичного курсу на основі укрупнення дидактичних одиниць П.Ерднієва. Приклади укрупнення дидактичних одиниць на уроках математики.

Особливості перспективно-випереджаючого навчання С.Лисенкової з використанням опорних схем при коментованому управлінні.

Особливості побудови програмного матеріалу з елементами перспективного випередження. Використання опорних схем на уроках математики.

Особливості засвоєння математичного змісту в першому класі за технологією випереджуючого навчання Ю.Пінчук.

Науково-методичне обґрунтування випереджуючого навчання в першому класі. Особливості підручників з математики Ю. Пінчук.

Курс «Лексичні основи математики» Н.Васильченко як засіб забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Загальна характеристика курсу. Особливості побудови підручника з математики Н.Васильченко. Методика роботи з дидактичним матеріалом.

Технології вивчення освітньої галузі „Людина і світ”

Особливості вивчення курсу „Я і Україна” за технологією „Росток”.

Концептуальні основи програми „Росток” Т. Пушкарьової; загальна характеристика курсу „Я і Україна”, особливості формування природничих знань.

*Особливості вивчення курсу „Я і Україна” за технологією
Вальдорфської школи.*

Концептуальні основи Вальдорфської школи, дидактичні принципи, технологічний підхід до вивчення природничих знань.

Використання інтерактивних технологій на уроках курсу „Я і Україна”.

Концептуальні основи інтерактивних технологій, форми інтерактивного навчання; конструювання уроків з курсу „Я і Україна” на основі використання інтерактивних технологій навчання.

*Побудова навчального процесу на уроках курсу „Я і Україна” шляхом
використання ігрових технологій.*

Актуальність та необхідність ігрових технологій в початковій школі; особливості проведення уроків з використанням дидактичної та сюжетно-рольової гри.

*Організація навчального процесу курсу „Я і Україна” на основі
диференційованого підходу.*

Психолого-педагогічні умови диференційованого навчання; диференційовані завдання курсу „Я і Україна”; розробка уроку з курсу „Я і Україна” на основі використання технологій диференційованого навчання.

Використання опорних схем на уроках з курсу „Я і Україна”.

Особливості побудови природничого матеріалу з елементами перспективного випередження; застосування опорних схем в навчальному процесі початкових класів.

*Використання інтегрованих навчальних технологій при вивченні курсу
„Я і Україна”.*

Актуальність інтеграційних навчальних технологій; конструювання уроків на основі використання інтеграційних технологій навчання.

Інноваційні підходи до викладання галузі „Технології”

Мета і завдання трудової підготовки молодших школярів на сучасному етапі розвитку початкової школи. Обумовленість застосування інноваційних технологій навчання змістом освітньої галузі „Технології”.

Відповідність програми до вимог стандарту з освітньої галузі „Технології”. Синтез технічної та художньої праці, започаткований новою програмою. Конструктивно-технологічний підхід до трудового навчання учнів початкових класів.

Мета і завдання курсу. Аналіз змісту програми, обґрунтування застосування інноваційних технологій навчання для досягнення мети трудової підготовки молодших школярів.

Розвиток творчих здібностей, фантазій, художньо-образного мислення учнів початкових класів на уроках трудового навчання.

Конструктивно-художній підхід до проведення уроків трудового навчання. Формування конструктивно-художніх умінь, які включають мовленнєву, графічну і предметно-пластичну творчість учнів. Інтеграція трудового навчання і художньої праці в новій програмі з трудового навчання. На прикладі фрагментів уроків з різних видів праці показати розвиток творчих здібностей, фантазії, художньо-образного мислення учнів початкових класів.

Застосування технології ігрового навчання на уроках праці з шестирічними першокласниками.

Мета застосування технології ігрового навчання з шестирічними учнями. Гра і трудове навчання як дві взаємодіючих і одночасно діючих провідних діяльностей першокласників.

Ігри з елементами праці в навчально-виховному процесі першого класу. На прикладі фрагментів уроків з різних видів праці продемонструвати використання технології ігрового навчання.

Технологічна карта як вид інструктажу для самостійної роботи учнів початкових класів на уроках трудового навчання. Розробка технологічної карти для виготовлення виробу із паперу.

Технологічна карта, вимоги до її складання. Професійне вміння скласти технологічну карту – один із інноваційних компонентів діяльності педагога.

Особливості проведення уроку трудового навчання в початкових класах із використанням технологічної карти. Складання технологічної карти для виготовлення виробів з паперу.

Застосування технологій колективного та ігрового навчання під час проведення уроків трудового навчання по виготовленню виробів із природних матеріалів.

Технологія опрацювання теми „Робота з природними матеріалами”. Розвиток творчості, фантазії, конструкторських умінь дітей під час виготовлення виробів із природних матеріалів. Організація роботи в творчих групах. Розподіл трудових завдань між членами групи, підведення підсумків та оцінювання роботи групи. Роль учителя в організації і проведенні групової роботи учнів.

Застосування ігрових технологій під час роботи з природними матеріалами.

Використання технології проблемного навчання в конструкторсько-винахідницькій діяльності учнів початкових класів на уроках трудового навчання.

Застосування технологій проблемного навчання на уроках художньо-конструктивного моделювання. розвиток мислення, творчих здібностей дітей під час роботи з технічного моделювання. Розробка завдань на до конструювання, переконструювання, конструювання за певними умовами. Розробка фрагменту уроку з художньо-конструкторського моделювання з використанням технології проблемного навчання.

Інтегроване вивчення навчальних предметів галузі „Мистецтво”

Освітня галузь „Мистецтво”.

Державний стандарт освітньої галузі „Мистецтво”. Зміст і структура програми загальноосвітньої школи в освітній галузі „Мистецтво”.

Психологічний і фізіологічний розвиток молодших школярів на уроках освітньої галузі „Мистецтво”.

Розкрити аспекти психологічний і фізіологічний розвиток молодших школярів на уроках освітньої галузі „Мистецтво”. Розвивальний потенціал уроків освітньої галузі „Мистецтво”.

Педагогічні умови успішного формування у свідомості учнів початкової школи цілісної художньої картини світу на уроках освітньої галузі „Мистецтво”.

Особливості підготовки, організації та здійснення процесу навчання учнів. Навчальне-методичне забезпечення занять.

Форми і методи роботи вчителя на заняттях освітньої галузі „Мистецтва”

Групові, ігрові, інтерактивні, інтегративні методи. Естетико-терапевтичні засоби: музикотерапія; арттерапія; імаготерапія; евритмія; театротерапія чи драмотерапія.

Організаційно-методичні підходи до викладання мистецтва на інтегрованій основі в освітній галузі „Мистецтво”.

Планування етапів уроку та видів художньої діяльності учнів. Інтегрування структурних компонентів змісту.

Художньо-ігрове моделювання змісту інтегрованих уроків в освітній галузі „Мистецтво”.

Різноманітні ефективні ігрові форми. Навести приклади застосування ігрової форми на уроці.

Організація художнього спілкування на уроках мистецтва.

Художньо-комунікативна діяльність школярів. Методика „фасилітованої дискусії”.

Формування загальноосвітніх компетентностей (особистісних, соціальних, функціональних) молодших школярів.

Єдність художньо-практичного досвіду і мистецького тезаурусу. Активізація художньо-образного мислення та творчих здібностей учнів початкових класів.

Оцінювання досягнень учнів умінь та навичок з предмету художньо-естетичного циклу.

Види оцінювання і процедура перевірки навчальних досягнень учнів в освітній галузі „Мистецтво”. Рівні та критерії навчальних досягнень учнів.

Галузь «Здоров’я та фізична культура» та технології вивчення

Технології фізичного виховання, збереження та зміцнення здоров’я.

Державний стандарт галузі „Здоров’я та фізична культура”. Освітні, оздоровчі завдання фізичного виховання. Вплив фізичного виховання на розвиток якостей особистості. Концептуальні положення.

Застосування оздоровчих технологій на уроках та позаурочних заняттях в початковій школі.

Методика проведення оздоровчих технологій в режимі навчального дня молодшого школяра, фізкультхвилинки, організовані перерви, години здоров’я. Їх значення для оздоровлення та розвитку дитини.

Технологія розв’язання завдань з оздоровлення на позакласних заняттях фізичною культурою.

Загальна характеристика позакласних занять. Роль позакласних занять в оздоровленні учнів. Методика проведення позакласних занять з фізичного виховання.

Варіативність сучасних оздоровчих технологій фізичного виховання та їх позитивні тенденції

Характеристика та зміст оздоровчих технологій: валеологічна модель виховання, американська система здорового способу життя – ЗОЖ.

Зміст паспорту здоров’я

Алгоритм підготовки вчителя до моделювання уроку з оздоровчими технологіями.

Послідовність складання уроку: аналіз програми та формулювання мети уроку; вибір типу та визначення структури уроку; вибір методів, прийомів та форм роботи.

Сучасні авторські системи фізичного виховання

Класифікація сучасних авторських систем фізичного виховання.
Характеристика та зміст авторських оздоровчих систем фізичного виховання
(за власним вибором).

КРИТЕРІЇ

оцінювання відповідей абітурієнтів Інституту педагогіки та психології
на вступному фаховому випробуванні з „Педагогіки та технологій вивчення освітніх галузей початкової школи”

<i>Рівень</i>	<i>Кількісна характеристика рівня</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>	
		<i>на питання теоретичного змісту</i>	<i>на питання практичного змісту</i>
Низький	100-123 бали	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Наявна повна відсутність уміння міркувати.	Наявні комплексні кваліфікаційні вміння не дозволяють продемонструвати успішне виконання основних функцій вчителя початкової школи. При розв'язанні педагогічних задач дії характеризуються нестійкістю, неусвідомленістю. Виконання завдань прикладного характеру відбувається без розуміння сутності педагогічного процесу, шляхом проб та помилок.
Задовільний	124-149 балів	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Абітурієнт поверхово володіє умінням міркувати, його відповіді супроводжуються другорядними міркуваннями, які інколи не мають безпосереднього відношення до змісту запитання.	Володіння педагогічними вміннями не є комплексними, відсутнє теоретичне обґрунтування обраного способу вирішення конкретних завдань (або отриманих результатів), не завжди вміло поєднуються знання та вміння під час розв'язання задач педагогічного змісту.
Достатній	150-174 балів	У відповідях на питання білету допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Абітурієнт демонструє розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу властивостей. Помітне прагнення абітурієнта логічно розмірковувати при відповіді на питання білета.	Сформовані комплексні кваліфікаційні вміння дозволяють продемонструвати успішне виконання функцій вчителя початкової школи. При розв'язання педагогічних задач дії характеризуються стійкістю, усвідомленістю, професійною та педагогічною доцільністю, однак містять окремі неточності і незначні помилки.
Високий	175-200 балів	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на питання білету. Його відповіді свідчать про розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей, характеризуються логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них.	Під час вирішення педагогічних ситуацій та завдань прикладного спрямування абітурієнти виявляють глибоку усвідомленість педагогічних дій, правильність і оригінальність застосування способу їх виконання та здатність до його теоретичного обґрунтування, що дозволяє успішно виконувати функції вчителя початкової школи.

Голова предметної комісії
